

Bir Tüketim Vergisi Örneği Olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde Satış Vergisi

Sales Tax in the United States of America As an Example of Consumption Tax

Rana DAYIOĞLU ERUL¹

¹Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, Ankara, Türkiye

Sorumlu yazar/
Corresponding author : Rana DAYIOĞLU ERUL
E-posta/E-mail : ranadayioglu@gmail.com

ÖZ

Günümüzde tüketim vergileri, özellikle katma değer vergisi (KDV) dünyada yaygın olarak uygulanmaktadır. Genel bir KDV sisteminin yer almadığı Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ise KDV benzeri bir vergi olarak satış vergisi yer almaktadır. Satış vergisi, belirli mal ve hizmetler üzerinden tüketimin son aşamasında ve kasada alınan bir vergi olup satış vergisinin amacı, temel olarak lüks tüketim mallarının ve genel ihtiyaçların dışında kalan mal ve hizmetlerin vergilendirilmesidir. Eyaletler ve şehirler itibarıyla çok farklı oranlarda uygulanan satış vergisi, bu bakımdan karmaşık olarak değerlendirilmekte; ancak dünya genelinde tüketim üzerinden alınan vergiler ile karşılaştırıldığında çok düşük oranlarda uygulanması açısından dikkat çekmektedir. Nitekim satış vergisinin çok geniş istisnalarla uygulanması ve vergi oranının çok düşük olması nedeniyle ABD'de tüketim vergilerinin toplam vergi gelirlerine oranı; diğer OECD ülkelerine, özellikle Türkiye'ye kıyasla çok düşük düzeyde kalmaktadır. Bu çalışmada satış vergisi, temel özellikleri itibarıyla incelenmiş, daha sonra satış vergisi oranının en yüksek olduğu Kaliforniya eyaleti için vergiye tabi mal ve hizmetler, oran yapısı ve vergi harcamaları bakımından ayrıntılarıyla değerlendirilmiş ve son olarak tüketim vergilerinin toplam vergi gelirleri içindeki payı, en yaygın tüketim vergisi olan KDV'nin oransal yapısı gibi hususlar çerçevesinde karşılaştırmalar yapılarak birtakım öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Satış vergisi, satış ve kullanım vergisi, KDV, ABD vergi sistemi, tüketim vergileri.

ABSTRACT

Consumption taxes are widely applied in the world today, especially the value-added tax (VAT). While the United States (USA), has no general VAT system, it does have a sales tax similar to VAT. Sales tax is a tax levied on certain goods and services in the last stage of consumption at checkout. The purpose of sales tax is the taxation of goods and services other than luxury consumer goods and general necessities. The sales tax is considered complex in this respect; yet draws attention in terms of being applied at very low rates when compared to consumption taxes worldwide. As a matter of fact, the ratio of consumption taxes to total tax revenues in the USA remains at a very low level compared to other OECD countries, like Türkiye, due to the broad lists of sales tax exemption and very low tax rates. This study, examines sales tax in terms of basic characteristics, before providing a detailed evaluation of taxable goods and services, rate structure and tax expenditures for the state of California, which has the highest sales tax rate and finally making some suggestions through comparisons within the framework of issues such as the ratio of consumption tax to overall tax revenues and the proportional structure of VAT, as the most common consumption tax.

Keywords: Sales tax, sales and use tax, value added tax, tax system of the USA, consumption tax.

Submitted / Başvuru : 01.09.2023

Revision Requested/
Revizyon Talebi : 25.09.2023

Last Revision Received/
Son Revizyon : 06.10.2023

Accepted/Kabul : 15.10.2023

This article is licensed
under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial 4.0
International License (CC BY-NC 4.0)

EXTENDED ABSTRACT

The United States of America (USA), has no general VAT system, instead levying sales tax, which is similar to VAT, on consumption. Although sales tax causes confusion due to being applied at different rates based on the state and city, the fact that the tax, which is generally applied at very low rates, is applied at even particularly lower rates, in regions where development is foreseen is important.

Another important issue regarding sales tax involves taxable and non-taxable goods and services. The purpose of sales tax is the basic taxation of goods or services other than luxury goods and general needs. This tax only being applied to the end consumer is considered a positive features, as consumption is being taxed in the real sense and is collected at checkout on top of the total price, thus the consumer is aware of the tax amount and rate without the effect of financial anesthesia. On the other hand, sales tax causes a high level of confusion due to states and cities applying different exemptions and tax rates.

Goods and services that may or may not be subject to sales tax vary from state to state. Thus, this study, examines the goods and services to which sales tax is applied in the state of California. The reason for choosing this state is that California has the highest comparative state sales tax rate. The retail sale of tangible goods (e.g., furniture, souvenirs, toys, antiques, and clothing/textiles) is subject to sales tax in California. Goods or services that are not subject to sales tax are classified under five groups: necessities of life, general public benefit, industry benefit, defined exclusions and “other” tax expenditures.

Noteworthy, that the products concerning the necessities of life are excluded from taxation. In fact, food and beverages, being basic necessities, are not taxed as long as they are not sold by being heated (e.g. coffee) and are purchased for consumption or serviced in the facilities, baby diapers, which are a basic need for families with children, are also not subject to sales tax.

Sales tax rates resemble VAT, and in the USA are noteworthy 10% at most. As a matter of fact, when analyzing the percentage of consumption tax to total tax revenues in OECD countries, the USA is seen to have had the lowest rate in 2020 at 15%. In comparison, Chile, Hungary and Latvia had the highest percentages, while alongside the USA, Switzerland and Japan had the lowest; on the other hand, Türkiye, draws attention as the country with the fourth highest rate.

In summary, consumption is seen to be taxed at a very low level in the USA, while being taxed at a very high level in Türkiye. When considering that both societies are consumption societies, taxing certain products in order to reduce consumption can be said to be appropriate. On the other hand, when evaluating VAT rates, Türkiye is generally to have a VAT rate of 30% or higher since it was first implemented in 1985. Also, in terms of tax rates, Türkiye is one of the countries with the highest VAT rates compared to other OECD countries. Even when not taking the latest 2023 regulations on VAT rates, Türkiye can still be said to have high rates.

When considering Türkiye’s tax system is based on indirect taxes and VAT, the practice of excluding goods and services, especially basic foodstuffs and products related to baby care, as in the USA, can be said to be exemplary for regulating income inequality. As a matter of fact, such an application has positive aspects with the idea that applying a single rate on a country-by-country basis will not cause confusion, as Türkiye has no federal system or different city-based tax rate practices, as in the USA.

In terms of Türkiye’s tax system, this study suggests the possibility of applying VAT similarly to sales tax, at low rates and with similar exceptions. However, because this practice will lead to significant income loss as a result of the significant percentage VAT revenues involve, the study emphasizes that basic food, necessities, and products for maintaining life, as well as baby products for families with children, be excluded from taxation. In this way, arrangements can be made that both ensure justice in taxation and reduce income inequality.

1. Giriş

Tüketim vergileri, özellikle katma değer vergisi (KDV), günümüzde pek çok ülkede mal ve hizmetler üzerine yaygın bir biçimde uygulanmaktadır. Belirli mal ve hizmetlere yönelik tüketimin azaltılması, sağlığa zararlı tüketimin önlenmesi, gelir elde edilmesi gibi çeşitli amaçlarla uygulama konulan tüketim vergileri; devletlerin yönetim biçimleri, sosyoekonomik yapıları ve nüfusa ilişkin özellikler gibi pek çok unsura bağlı olarak ülkeler itibarıyla farklı biçimlerde uygulama alanı bulmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) KDV’nin farklı bir biçimi olarak satış vergisi (veya kullanım vergisi) uygulanmaktadır. Federal yönetim biçimi nedeniyle ABD’de uygulanan pek çok vergi gibi satış vergisi de eyaletler ve yerel yönetimlere verilen yetkiler nedeniyle çok farklı oran ve özellikler ile ABD vergi sisteminde yer almaktadır.

Bu çalışmada, ABD’de uygulanan satış vergisi öncelikle genel özellikleri ve yapısı, daha sonra ise satış vergisi

oranının en yüksek olduğu Kaliforniya eyaleti örnek alınmak suretiyle incelenecektir. Çalışmanın son kısmında ise Türkiye dahil OECD ülkelerindeki tüketim vergilerinin toplam vergi gelirleri içindeki payı, KDV'nin oransal yapısı gibi hususlar çerçevesinde birtakım öneriler getirilecektir.

2. Satış Vergisine Yönelik Temel Açıklamalar

Satış vergisi, Amerika Birleşik Devletleri'nde bazı mal ve hizmetlerin satışında veya kiralanmasında uygulanan bir vergi olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD'de ulusal bir satış vergisi sistemi olmamakla birlikte, dolaylı vergiler alt ulusal düzeyde uygulanmaktadır. Diğer bir ifadeyle her eyalet, ABD'deki anayasal kısıtlamalara tabi olarak kendi satış vergisini uygulama yetkisine sahiptir (KPMG). Diğer taraftan, eyaletlerin uygulamasına ek olarak yerel düzeyde de satış vergisi uygulanabilir.

Tüketime ilişkin bir vergi olan satış vergisi bazı yönleriyle en yaygın olarak uygulanan tüketim vergisi olan KDV'ye benzemekle birlikte, KDV ile pek çok farklılığı da bünyesinde barındırmaktadır. Nitekim KDV, günümüzde 170'i aşkın ülkede uygulanmakta olup satış vergisi yalnızca ABD'de uygulanmaktadır (Asquith, 2021). ABD dışında birçok ülke satış vergisi yerine KDV uygulamaktadır (Kagan, 2023).

KDV, yayılı bir tüketim vergisi olarak tüketimin her aşamasında uygulanan bir vergi olup satış vergisi ise yalnızca tüketimin son aşamasında, nihai tüketiciye uygulanmaktadır (Tax Foundation, Value-Added Tax). Dolayısıyla satış, nihai tüketiciye yapılmaya kadar satış vergisi tahsil edilmemektedir. Satış vergisinin KDV'den ayrılan en temel özelliği yalnızca nihai tüketici üzerinden ve tek seferlik alınmasıdır. Nitekim bu özelliği ile ülkemizde uygulanan özel tüketim vergisine benzemektedir. Satış vergisi ile KDV arasındaki benzerlik ve farklılıklar aşağıda Tablo 1'de gösterilmekte olup ilk iki satır benzerlikleri, diğer satırlar ise farklılıkları ifade etmektedir.

Tablo 1: Satış Vergisi ile KDV Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar

Konu	Satış vergisi	KDV
Verginin tahsili ve ödenmesi	Verginin tahsil edilmesinden ve ödenmesinden satıcı sorumludur.	Verginin tahsil edilmesinden ve ödenmesinden satıcı sorumludur.
Faturalama	Satıcı, satış vergisini ayrıca belirtmelidir.	Satıcı, KDV'yi ayrıca belirtmelidir.
Yetki alanı	Satış vergisi eyalet düzeyindedir ve ayrıca yerel yetki alanındadır.	KDV yalnızca ülke düzeyinde uygulanır.
Vergi oranı	Binlerce satış vergisi bölgesi bulunduğu için satış vergisi oranları çok çeşitli ve farklı olarak uygulanabilir. Nitekim eyaletler bu oranları sık sık -bazen aylık olarak- değiştirmektedir.	Çoğu ülkede çoğu mal ve hizmet için tek oran uygulanmakta, buna ek olarak iki indirimli oran bulunmaktadır.
Oran takibinin kolaylığı	Vergi oranları karmaşık olduğundan verginin takibi zordur.	Vergi oranları karmaşık olmadığından verginin takibi görece kolaydır.
Verginin yayılı olması	Satış vergisi yalnızca nihai tüketiciye aittir, yalnızca son tüketiciden (kasada veya çevrimiçi ödeme sırasında) alınır.	İlk satıştan tüketicinin son satın almasına kadar tedarik zinciri boyunca her aşamada vergilendirme yapılır.
Verginin tahsil zamanı	Nihai tüketiciye satış yapılmaya kadar vergi tahsil edilmez.	Vergi çok daha erken (belirli zamanlarda) beyan edilir ve idare, katma değer olarak tüm dağıtım zinciri boyunca vergi geliri elde eder.
Dijital hizmetlerin vergilendirilmesi	Dijital hizmetler satış vergisinden muaf olabilmektedir. Nitekim yaklaşık 30 eyalet, dijital ürünler üzerinden satış vergisi almaya yeni başlamaktadır. Oranlar ve kurallar farklı satış vergisi bölgeleri arasında büyük farklılıklar göstermektedir.	Avrupa'da ve dünyanın geri kalanında giderek artan bir şekilde, dijital veya e-hizmetlerden KDV alınmaktadır.

Kaynak: Asquith, 2021 ve Yrjanson, 2023'ten yararlanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Satış vergisine ilişkin diğer temel bir farklılık da fiyatın içine gizlenmemesi, verginin alışveriş sırasında kasada ortaya

çıkmasıdır. Satış vergisine tabi olan tutar, diğer bir ifade ile vergi matrahı mal veya hizmetin net satış fiyatıdır. Bu özellik, satış vergisinin mali anestezi etkisinin olmadığını ön plana çıkarmakta olup bu uygulama dolayısıyla satış vergisi diğer dolaylı vergilerden ayrılmaktadır.

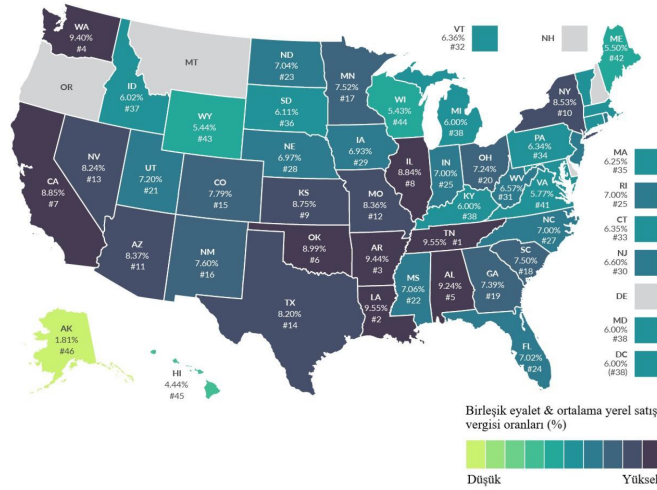
3. ABD’de Satış Vergisi Uygulaması

3.1. Satış Vergisi Oranları

ABD’de satış vergisi, eyalet satış vergisi ve yerel satış vergisi biçiminde uygulanmaktadır. 45 eyalet ve Columbia Bölgesi’nde eyalet çapında satış vergileri toplanmaktadır. Satış vergisi ulusal düzeyde uygulanmadığından, standart bir oran söz konusu değildir ve eyaletler çok farklı ürün gruplarına çok çeşitli oranlarda vergi uygulayabilmektedir. Satış vergisi oranları eyaletlere göre değişmekte olup eyalet düzeyinde %2,9 ile %7,25 arasındadır ve bu orana ek olarak 35 eyaletteki yerel yönetimler ek bir satış vergisi uygulamaktadır. Yerel satış vergisi oranları için maksimum düzey, yerel yönetimler tarafından belirlenmektedir.

Aşağıdaki Şekil 1’de, eyalet ve yerel satış vergisi oranlarının toplamından oluşan birleşik satış vergisi oranları yer almaktadır. Buna göre birleşik satış vergisi oranının en yüksek olduğu beş eyalet Tennessee (%9,548), Louisiana (%9,547), Arkansas (%9,44), Washington (%9,40) ve Alabama (%9,24); en düşük olduğu beş eyalet ise Alaska (%1,81), Hawaii (%4,44), Wisconsin (%5,43), Wyoming (%5,44) ve Maine (%5,50)’dir (Tax Foundation, 2023). Ayrıca Delaware, Montana, New Hampshire ve Oregon eyaletlerinde satış vergisi uygulanmamaktadır. Vergi oranlarının genel olarak gelişmesi öngörülen bölgelerde daha düşük tutulduğu, gelişmiş bölgelerde ise daha yüksek olduğu görülmektedir (Kızılot, 2004).

Şekil 1: Satış Vergisi Oranları (%)

Kaynak: Tax Foundation, 2023.

Şekil 2’de ise eyalet ve yerel satış vergisi oranları ayrı ayrı görülebilmektedir. 1 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla ilan edilen bu vergi oranlarına bakıldığında Kaliforniya %7,25 ile eyalet düzeyinde en yüksek satış vergisi oranına sahip iken ¹; sonrasında %7 oranı ile Indiana, Mississippi, Rhode Island, New Jersey, Minnesota, Nevada, Kansas, Washington, Arkansas ve Tennessee eyaletleri gelmektedir. Ortalama yerel satış vergisi oranlarının en yüksek olduğu beş eyalet ise Alabama (%5,24), Louisiana (%5,10), Colorado (%4,89), New York (%4,53) ve Oklahoma (%4,49)’dır. Ayrıca eyalet ve yerel satış vergisi oranlarının sıfır olduğu dört eyalete ek olarak Alaska’da eyalet satış vergisi uygulanmazken, %2 oranında yerel satış vergisi uygulanmakta, böylelikle birleşik satış vergisi oranı %2 olmaktadır.

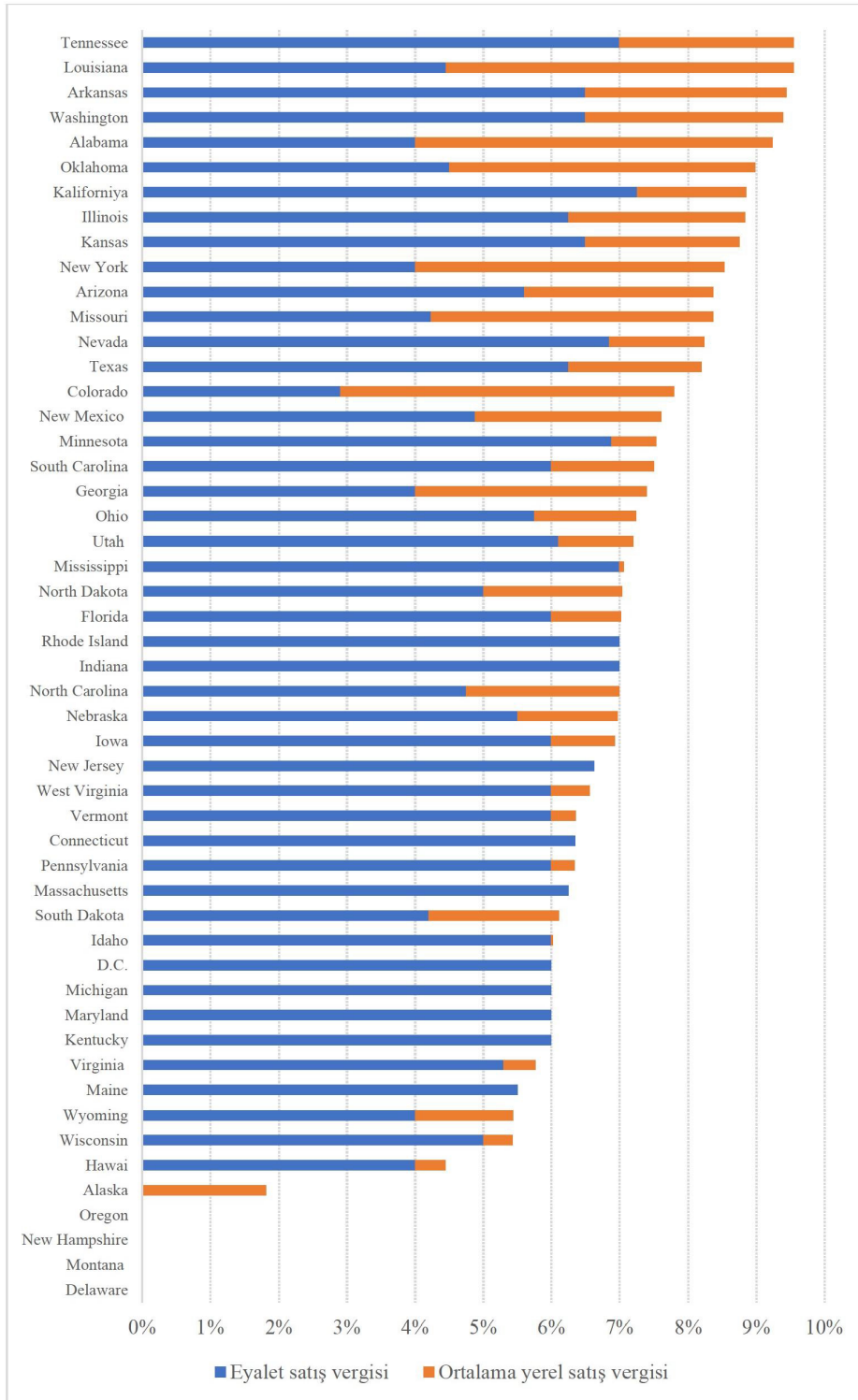
İthalat ve ihracat açısından bakıldığında ise bir mal veya hizmetin satış vergisine tabi olup olmadığı, hizmetin nerede gerçekleştirildiğine veya faydanın nereden alındığına bağlı olarak değişmektedir. Genel olarak ABD dışına ihraç edilen mal ve hizmetler satış vergisine tabi olmayıp ithal edilen mal ve hizmetler ise genellikle satış vergisine tabidir (KPMG). Dolayısıyla satış vergisi oranları ve eyalet satış vergisi ve yerel satış vergisi oranlarındaki farklılıklar tüketicileri sınırlar ötesinde alışveriş yapmaya veya ürünleri çevrimiçi satın almaya teşvik edebilmektedir.

Satış vergileri; genel yapısı, uygulandığı ürün grupları, vergi matrahı ve oranları açısından genel vergi sistemi

¹ Kaliforniya alt yerleşim birimlerine ait satış vergisi oranları için bkz. California Department of Tax and Fee Administration (CDTFA), 2023.

içerisinde değerlendirilmesi gereken vergilerdir. Örneğin Tennessee'de yüksek oranlarda satış vergisi uygulanırken gelir vergisi uygulanmamakta, Oregon'da ise satış vergisi uygulanmazken yüksek oranlarda gelir vergisi uygulanmaktadır (Tax Foundation, 2023). Nitekim iş yerlerinin konumu ve yatırım kararları üzerinde pek çok faktör etkili olurken, satış vergileri politikacıların kontrolünde olan ve anında etkileri olabilecek vergilerdir (Tax Foundation, 2023).

Şekil 2: Eyalet & Ortalama Yerel Satış Vergisi Oranları (%)²

Kaynak: Tax Foundation, 2023 verilerinden yararlanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

3.2. Satış Vergisine Tabi Mal ve Hizmetler

ABD’de dört eyalet (Hawaii, Idaho, Kansas ve Oklahoma) haricindeki eyaletlerde lüks tüketim kategorisine girmeyen ihtiyaç maddelerine satış vergisi uygulanmamakta olup esas olarak satış vergisine tabi olan mal veya hizmetler daha ziyade lüks tüketim maddeleri veya genel ihtiyaçların dışında kalan mal veya hizmetlerdir. Örneğin; ilaç, gıda ürünleri, pişirme ürünleri, diyet ve spor ürünleri, bebek maması, bebek bezleri, kıyafet, koruyucu malzemeler ve tıbbi ekipman ve cihazlar üzerinden genel olarak satış vergisi alınmamaktadır.

Satış vergisine tabi olan veya olmayan mal ve hizmetler eyaletten eyalete değişmektedir. Çalışmanın bu kısmında örnek olarak Kaliforniya eyaletinde satış vergisinin uygulandığı mal ve hizmetler incelenmiş olup bu eyaletin seçilmesinin nedeni, eyalet satış vergisi oranı karşılaştırmasında Kaliforniya’nın ilk sırada yer almasıdır.

Kaliforniya’da maddi/somut ürünlerin perakende satışı perakende satış vergisine tabi olup mobilyalar, hediyelik eşyalar, oyuncaklar, antikalar ve giyim/tekstil ürünleri örnek olarak gösterilebilir (California Tax Service Center). Perakende satış vergisine tabi olmayan mal veya hizmetler (vergi harcamaları listesi) ise aşağıdaki gibi beş grupta sınıflandırılmaktadır (CDTFA, 2022):

- Yaşamın idame ettirilmesine ilişkin temel ihtiyaçlar,
- Genel kamu yararı,
- Sanayi yararı,
- Tanıma göre istisna tutulanlar,
- Diğer vergi harcamaları.

Bu sınıflandırmaya göre Kaliforniya eyaletinde satış vergisine tabi olmayan mal ve hizmetler, vergi alınmaması dolayısıyla ortaya çıkan gelir kaybı diğer bir ifade ile vergi harcamaları itibarıyla aşağıda Tablo 2’de ayrıntılarıyla gösterilmektedir.

Bu liste, Satış ve Kullanım Vergisi Kanunu’na (Sales and Use Tax Law) göre vergi harcamalarını belirleyen bölümlere göre oluşturulmuştur. İlgili raporda vergi harcamaları, mevzuatta yer alan vergi harcamalarından en çok kimin yararlanacağı veya kimin yararlanmasının istendiğine göre sınıflandırılmaktadır. Bu listede özellikle yaşamın idame ettirilmesine yönelik ihtiyaçların vergi dışı tutulması dikkat çekmektedir. Nitekim buna göre temel ihtiyaç malzemeleri olan gıdalar, içme suları, ısıtılarak satılmadığı (kahve gibi) ve tesislerde tüketilmek/servis edilmek üzere satın alınmadığı sürece yiyecek ve içecekler ile çocuklu ailelerin temel ihtiyacı olan bebek bezleri satış vergisine tabi değildir.

4. Tüketim Vergileri Karşılaştırması Bağlamında Satış Vergisi ve Öneriler

Günümüzde 170’i aşkın ülkede KDV uygulanmakta olup tüketime ilişkin vergilendirmenin ve dolaylı vergiler sınıflandırmasının en yaygın hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan, ABD’de ise genel bir KDV sistemi olmamakla birlikte, KDV uygulanmasının avantaj ve dezavantajlarına ilişkin birtakım değerlendirmeler bulunmaktadır. ABD’de KDV sisteminin oluşturulmasına yönelik birtakım girişimler belirli dönemlerde yapılmış olmasına rağmen somut bir plan uygulamaya konulmamıştır. Nitekim KDV sisteminin; federal hükümet, eyaletler ve yerel yönetimler arasında koordinasyon zorluğu, teknoloji ve personele önemli miktarda yatırım yapılması, çok karmaşık ve külfetli olacağı ve uygulama zorluklarının faydalarından daha ağır basabileceği gibi zorlukları beraberinde getireceğini savunanların yanı sıra daha adil ve verimli olabileceği ve vergi sistemini basitleştirebileceği (vergi oranlarının sayısını azaltabileceği) düşünceleri de mevcuttur.

Dünyanın en önemli ekonomilerinden biri olan ve vergi gelirlerinin en önemli gelir kaynaklarından biri olduğu ABD’de KDV benzeri vergi oranının en fazla %10 olması oldukça dikkat çekicidir. Nitekim OECD ülkelerinde tüketim vergilerinin toplam vergi gelirleri içindeki payına aşağıda Şekil 3’te bakıldığında, 2020 yılında %15 ile ABD’nin en düşük orana sahip olduğu görülmektedir. Bu karşılaştırmada Şili, Macaristan ve Letonya en yüksek paya sahip iken, İsviçre ve Japonya ABD ile birlikte en düşük paya sahip ülkelerdir. Türkiye ise en yüksek orana sahip dördüncü ülke olarak dikkat çekmektedir.

Bu değerlere bakıldığında özetle, ABD’de tüketimin çok düşük düzeyde, ülkemizde ise oldukça yüksek düzeyde vergilendirildiği görülmektedir. Her iki toplumun da tüketim toplumu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, tüketimi kısmak amacıyla belirli ürünlerin vergilendirilmesinin yerinde bir uygulama olduğu belirtilebilir; ancak ABD’de tüketimin çok düşük düzeyde vergilendirilmesi dikkat çekmektedir.

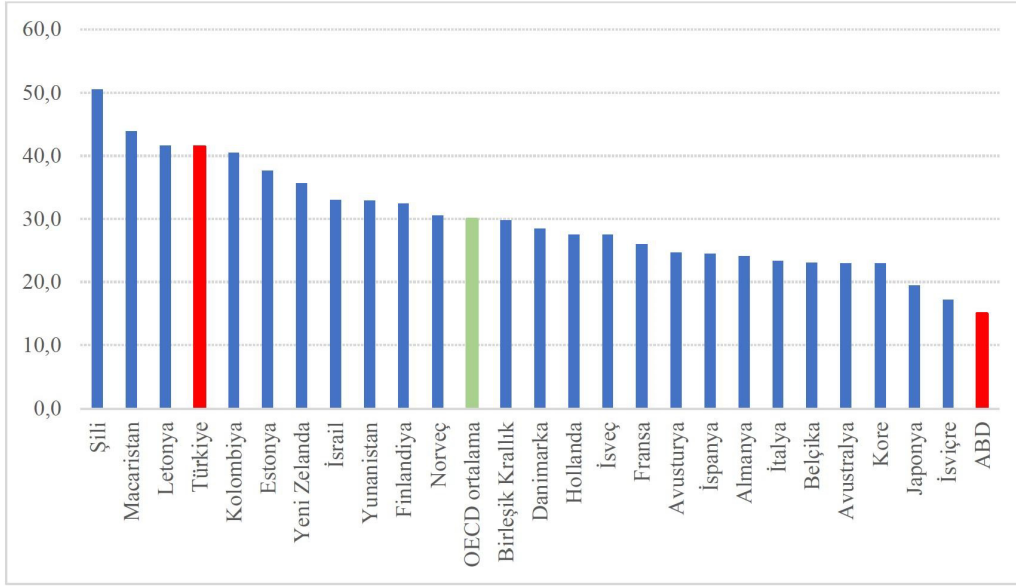
² Vergi oranlarına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Ek 1.

³ Vergi oranlarına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Ek 1.

Tablo 2: Satış Vergisine İlişkin Vergi Harcaması Türleri ve Tutarları

Vergi Harcaması Türü	Vergi Harcaması Tutarı
1. Yaşamın idame ettirilmesine ilişkin temel ihtiyaçlar	
a) Yiyecekler	
Gıda ürünleri	9.783 milyar \$
Şekerli yiyecekler	750 milyon \$
Hayvan yemi, bitki, tohum, gübre, ilaç	1.442 milyar \$
İçme suyu	2,62 milyar \$
b) Sağlıkla ilgili ihtiyaçlar	
Profesyonel sağlık hizmetleri	147,27 milyon \$
Reçeteli ilaçlar	5.36 milyar \$
Tekerlekli sandalyeler, koltuk değnekleri, bastonlar ve yürüteçler	157,07 milyon \$
e) Konaklama	
Gaz, elektrik, su	6.104 milyar \$
2. Genel kamu yaran	
a) Alternatif enerji	
Geri dönüştürülmüş hammadde, ileri taşıma teknolojileri	89 milyon \$
b) Müzeler ve sanat sergileri	
Sanat eserleri	90.000 \$
e) Kar Amacı Gütmeyen, Dini Eğitim Kuruluşları	
Gönüllü itfaiye birimleri	40.000 \$
Öğrenci yemekleri	248,85 milyon \$
d) Diğer	
Gezici satıcılar	2,97 milyon \$
Bebek bezleri	75 milyon \$
Düşük gelirli yaşlılara ilişkin yemekler	1,31 milyon \$
3. Sanayi yararı	
a) Ulaştırma endüstrisi	
Uçak ve uçaklara ait parçalar	2.399 milyar \$
b) Eğlence endüstrisi	
e) Petrol endüstrisi	
d) Konut ve binalar	
Yeni mobil evler	6,21 milyon \$
e) Kiralama	
Keten ürünlerin kiralanması	169 milyon \$
f) Diğer	
Benzin	3,31 milyar \$
Tarım ekipmanları ve makineleri	147 milyon \$
Üretim, araştırma ve geliştirme ekipmanları	343 milyon \$
Bilgisayar programları	155 milyon \$
4. Tanıma göre istisna tutulanlar	
a) Satış bedeli ve brüt hasılat	
Yerel vergiler	907,87 milyon \$
b) Kişisel Mülkiyetin Satışı veya Alımı Olarak Kabul Edilmeyen İşlemler	
5. Diğer vergi harcamaları	
Küçük işletmelere ilişkin vergi indirimleri I	14,9 milyon \$
Küçük işletmelere ilişkin vergi indirimleri II	12,8 milyon \$

Kaynak: CDTFA, 2022, s. 1-32'den yararlanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Şekil 3: Tüketim Vergilerinin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı(%) (2020) ³

Kaynak: OECD, 2022, s. 27'den yararlanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

Diğer taraftan, vergi sistemlerinde en yaygın olarak uygulanan tüketim vergisi olan KDV'nin toplam vergi gelirleri içindeki payına bakıldığında ise Türkiye'de bu oran, KDV'nin uygulamaya konulduğu ilk dönemlerden itibaren genellikle %30 ve üzerinde seyretmiştir ⁴. Ayrıca vergi oranları açısından da ülkemizde uygulanan KDV oranlarının, diğer OECD ülkelerine kıyasla en yüksek oranlara sahip ülkelerden biri olduğu görülmektedir ⁵. Zira 2023 yılında yapılan son oransal düzenlemeler dikkate alınmadığında bile uygulanan vergi oranlarının yüksek olduğu belirtilebilir.

Dolayısıyla dolaylı vergilere, özellikle KDV'ye dayanan bir vergi sistemimiz olduğu düşünüldüğünde, gelir eşitsizliğinin düzenlenmesi amacıyla ABD'de olduğu gibi özellikle yaşamın idame ettirilmesine yönelik mal ve hizmetler olan temel gıda maddelerinin ve bebek bakımına ilişkin ürünlerin vergi dışı bırakılması uygulamasının örnek alınacak nitelikte olduğu ifade edilebilir. Nitekim böyle bir uygulama, ülkemizde ABD'de olduğu gibi federal yönetim sistemi ve dolayısıyla şehirler bazında farklı oran uygulamaları mevcut olmadığından, ülke bazında tek bir oran uygulanacağı böylelikle karmaşaya yol açmayacağı düşüncesiyle de olumlu yanlara sahip olmaktadır.

Ancak, ülkemizde KDV'den elde edilen gelirlerin vergi sistemimizde çok önemli bir paya sahiptir. Dolayısıyla KDV'nin satış vergisine benzer şekilde uygulanması durumunda, vergi gelirlerinde önemli bir kayıp yaşanacağı açık olup bu kaybın diğer gelirlerle telafi edilmesi zor olduğundan; satış vergisinde olduğu gibi istisna listesinin geniş tutulmasından ziyade, %1'e indirilen temel gıda ve ihtiyaç maddelerine ilişkin KDV'nin tamamen vergi dışı tutulması önerilmiştir. Bununla birlikte yaşamın idame ettirilmesi için gerekli ürünler arasında olan ve 2023 yılında yapılan yeni düzenlemeler ile KDV oranı artırılan sabun, deterjan gibi hijyenik ürünler ile mobilya, beyaz eşya, tekstil/giyim vb. ürünlerin KDV oranlarının da daha düşük olarak uygulanmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

5. Sonuç

ABD'de genel bir KDV sistemi olmayıp tüketim üzerinden KDV benzeri bir vergi olan satış vergisi alınmaktadır. Satış vergisi, eyaletler ve şehirler bazında ayrı oranlarda uygulandığından karmaşaya yol açmakla birlikte, genel olarak çok düşük oranlarda uygulanan verginin özellikle gelişmesi öngörülen bölgelerde daha da düşük oranlarda uygulanması bakımından önem taşımaktadır.

Satış vergisine ilişkin olarak dikkat çeken diğer önemli bir husus ise vergiye tabi olan ve olmayan mal ve hizmetlerdir. ABD gibi vergi gelirlerinin en önemli gelirlerden biri olduğu bir ekonomide bile vergi sisteminde KDV yer almaması dolayısıyla KDV ile vergilendirilmeyen ve oldukça kapsamlı olarak belirlenen mal ve hizmetler vergiden istisna tutulmakta veya çok düşük oranlarda vergilendirilmektedir.

Satış vergisi ile amaçlanan, temelde lüks tüketim maddeleri veya genel ihtiyaçların dışında kalan mal veya hizmetlerin

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Gelir İdaresi Başkanlığı, İstatistikler, Tablo 78.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ek 3.

vergiletilmesidir. Yalnızca nihai tüketiciden alınması, gerçek anlamda tüketimin vergiletilmesi açısından ve verginin kasada ek olarak alınması ise mali anestezi etkisi olmadan tüketicinin vergi tutarından ve oranından haberdar olması açısından olumlu özellikler olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, satış vergisi, eyaletler ve şehirler bazında farklı istisnaların ve oranların uygulanması nedeniyle yüksek düzeyde bir karmaşaya neden olmaktadır.

Ülkemiz vergi sistemi açısından ise KDV'nin satış vergisi benzeri biçimde, düşük oranlarda ve benzer istisnalarla uygulanabileceği önerilmiştir. Ancak, KDV'den elde edilen gelirlerin çok önemli bir paya sahip olması nedeniyle bu uygulama önemli gelir kaybına yol açacağından, yaşamın idame ettirilmesine yönelik temel gıda ve ihtiyaç ürünlerinin ve bebekli aileler için bebek ürünlerinin tamamen vergi dışı bırakılması ile 2023 yılında yapılan düzenlemelerle vergi oranı artırılan sabun, deterjan gibi hijyenik ürünlere ilişkin oranlarının indirilmesi üzerinde durulmuştur. Böylelikle hem vergilemede adaletin sağlanmasına hem de gelir eşitsizliğinin azaltılmasına yönelik düzenlemeler yapılmış olacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declare that this study has received no financial support.

Yazarların ORCID ID'leri / ORCID IDs of the authors

Rana DAYIOĞLU ERUL 0000-0001-9073-6430

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Asquith, R. (2021, January 17). 6 differences between VAT and US sales tax. Avalara. Retrieved from <https://www.avalara.com/vatlive/en/vat-news/6-differences-between-vat-and-us-sales-tax.html>.
- California Department of Tax and Fee Administration (CDTFA) (2022, December). Sales and Use Taxes: Tax Expenditures (California Revenue and Taxation Code Part 1, Division 2). Retrieved from <https://www.cdtfa.ca.gov/formspubs/pub61.pdf>.
- California Department of Tax and Fee Administration (CDTFA) (2023). California Sales and Use Tax Rates by County and City. Retrieved from <https://www.cdtfa.ca.gov/taxes-and-fees/TaxRatesbyCountyandCity.pdf>
- California Tax Service Center (tarih yok). What is Taxable?. Retrieved from https://www.taxes.ca.gov/Sales_and_Use_Tax/WhatsTaxable.html
- Gelir İdaresi Başkanlığı. www.gib.gov.tr
- Kagan, J. (2023, May 30). What is Sales Tax? Definition, Examples, and How It's Calculated. Investopedia. Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/s/salestax.asp>
- Kızılot, Ş. (2004, 12 Şubat). Plus Tax. *Hürriyet*. Erişim adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/plus-tax-202117>
- KPMG (tarih yok). United States – Indirect Tax Guide. Retrieved from <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2018/10/united-states-indirect-tax-guide.html>
- OECD (2022). Consumption Tax Trends 2022: VAT/GST and Excise, Core Design Features and Trends. Paris: OECD Publishing.
- Tax Foundation (2023). State and Local Sales Tax Rates, Midyear 2023. Retrieved from <https://taxfoundation.org/data/all/state/2023-sales-tax-rates-midyear/>
- Tax Foundation (tarih yok). Value-Added Tax (VAT). Retrieved from <https://taxfoundation.org/taxedu/glossary/value-added-tax-vat/>
- Yrjanson, C. (2023, August 16). What is the difference between sales tax and VAT? Thomson Reuters. Retrieved from <https://tax.thomsonreuters.com/blog/what-is-the-difference-between-sales-tax-and-vat/#sales-tax-vs-vat-overview>

Atf Biçimi / How cite this article

Dayioğlu Erul, R. (2023). Bir tüketim vergisi örneği olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde satış vergisi. *Maliye Çalışmaları Dergisi-Journal of Public Finance Studies*, 2023; 70, 24-34. <https://doi.org/10.26650/mcd2023-1353920>

EKLER

Ek 1 : Eyaletler Bazında Satış Vergisi Oranları (%)

Eyalet	Eyalet satış vergisi	Ortalama yerel satış vergisi	Birleşik vergi oranı	Maksimum yerel satış vergisi oranı
Tennessee	7	3	10	3
Louisiana	4	5	10	7
Arkansas	7	3	9	6
Washington	7	3	9	4
Alabama	4	5	9	8
Oklahoma	5	4	9	7
Kaliforniya	7	2	9	5
Illinois	6	3	9	5
Kansas	7	2	9	4
New York	4	5	9	5
Arizona	6	3	8	5
Missouri	4	4	8	6
Nevada	7	1	8	2
Texas	6	2	8	2
Colorado	3	5	8	8
New Mexico	5	3	8	4
Minnesota	7	1	8	2
South Carolina	6	1	7	3
Georgia	4	3	7	5
Ohio	6	1	7	2
Utah	6	1	7	4
Mississippi	7	0	7	1
North Dakota	5	2	7	4
Florida	6	1	7	2
Indiana	7	0	7	0
Rhode Island	7	0	7	0
North Carolina	5	2	7	3
Nebraska	6	1	7	2
Iowa	6	1	7	1
New Jersey	7	0	7	3
West Virginia	6	1	7	1
Vermont	6	0	6	1
Connecticut	6	0	6	0
Pennsylvania	6	0	6	2
Massachusetts	6	0	6	0
South Dakota	4	2	6	5
Idaho	6	0	6	3
Kentucky	6	0	6	0
Maryland	6	0	6	0
Michigan	6	0	6	0
D.C.	6	0	6	0
Virginia	5	0	6	3
Maine	6	0	6	0
Wyoming	4	1	5	2
Wisconsin	5	0	5	2
Hawai	4	0	4	1
Alaska	0	2	2	8
Delaware	0	0	0	0
Montana	0	0	0	0
New Hampshire	0	0	0	0
Oregon	0	0	0	0

Kaynak: Tax Foundation, 2023.

Ek 2: OECD Ülkelerinde Tüketim Vergilerinin Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

	1975	2005	2009	2010	2015	2018	2019	2020
Avustralya	25,8	25,3	26,5	25,5	23,7	21,9	22,5	22,9
Avusturya	33,9	27,1	26,6	26,5	25,3	25,4	25,1	24,6
Belçika	26,0	24,2	24,1	24,6	23,2	23,7	24,0	23,0
Kanada	26,0	23,7	21,5	22,5	21,5	21,7	21,7	20,2
Şili	..	48,7	52,2	48,2	50,8	49,5	49,2	50,5
Kolombiya	..	44,4	42,3	44,7	40,4	42,0	42,1	40,5
Kosta Rika	..	42,4	37,5	36,5	34,5	31,3	31,1	30,4
Çek Cum.	..	29,5	31,6	31,8	32,3	30,8	30,4	29,7
Danimarka	32,7	31,8	31,4	31,1	29,1	30,5	27,9	28,4
Estonya	..	40,7	39,8	39,6	41,2	40,3	40,1	37,6
Finlandiya	31,6	30,8	30,8	31,0	31,3	32,4	32,2	32,4
Fransa	32,4	25,0	24,5	25,5	25,1	25,8	26,5	26,0
Almanya	25,4	28,1	28,9	28,7	26,7	25,3	25,1	24,1
Yunanistan	42,2	31,7	31,8	35,2	33,3	34,3	34,4	32,9
Macaristan	..	39,2	38,8	42,2	42,9	43,8	43,5	43,9
İzlanda	62,2	40,0	34,0	33,8	31,3	31,8	30,7	29,5
İrlanda	44,4	35,8	32,7	33,0	29,6	28,3	28,6	25,9
İsrail	..	32,7	35,9	36,4	35,0	33,4	33,2	33,0
İtalya	28,3	24,1	22,5	23,9	24,5	25,0	24,7	23,3
Japonya	15,1	17,2	16,9	16,7	19,5	18,1	18,3	19,4
Kore	60,0	33,3	30,7	32,6	26,2	24,7	24,3	22,9
Letonya	..	40,6	36,9	39,3	41,7	42,8	41,9	41,6
Litvanya	..	37,2	37,0	40,4	39,5	37,4	37,5	37,0
Lüksemburg	20,6	28,5	27,5	27,2	23,6	22,7	22,7	22,4
Meksika	..	37,1	36,0	36,7	37,9	35,9	37,2	36,8
Hollanda	22,5	29,3	28,0	28,2	27,1	27,1	27,7	27,5
Yeni Zelanda	22,8	30,0	34,1	37,1	36,3	35,3	36,1	35,6
Norveç	36,6	26,1	26,5	26,3	28,6	28,1	27,9	30,5
Polonya	..	37,1	36,5	38,8	35,3	36,0	35,0	34,1
Portekiz	40,1	42,9	37,6	39,3	37,4	38,0	38,0	35,7
Slovak Cum.	..	37,1	33,8	34,3	32,9	32,4	32,4	32,0
Slovenya	..	32,5	34,6	35,2	36,8	34,9	34,0	31,1
İspanya	24,0	26,3	20,6	25,3	28,2	27,3	26,7	24,5
İsveç	22,7	25,1	28,1	28,7	27,3	27,3	27,3	27,5
İsviçre	20,6	20,4	19,5	19,9	18,7	17,8	17,2	17,2
Türkiye	40,9	47,4	43,6	45,8	42,7	39,0	37,5	41,5
Birleşik Krallık	23,7	29,4	28,3	30,2	32,7	31,5	31,6	29,8
ABD	17,1	14,7	15,5	15,5	14,6	15,6	15,3	15,0
OECD ortalama	31,1	32,0	31,2	32,1	31,3	30,8	30,6	30,0

Kaynak: OECD, 2022, s. 27 ve 30.

Ek 3: OECD Ülkelerinde KDV Oranları

	2005	2008	2011	2014	2017	2018	2019	2020	2021	2022		İndirimli oran	
Avustralya	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		0	
Avusturya	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	(0.0)	10.0/13.0	
Belçika	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0		0.0/6.0/12.0	
Kanada	7,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0		0	
Şili	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0		-	
Kolombiya	16,0	16,0	16,0	16,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0		0.0/5.0	
Kosta Rika							13,0	13,0	13,0	13,0	(0.0)	1.0/2.0/4.0	
Çek Cum.	19,0	19,0	20,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	(0.0)	10.0/15.0	
Danimarka	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0		0	
Estonya	18,0	18,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0		0.0/9.0	
Finlandiya	22,0	22,0	23,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0		0.0/10.0/14.0	
Fransa	19,6	19,6	19,6	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0		2.1/5.5/10.0	
Almanya	16,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	(16)	19,0	(0.0)	7
Yunanistan	18,0	19,0	23,0	23,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0		6.0/13.0	
Macaristan	25,0	20,0	25,0	27,0	27,0	27,0	27,0	27,0	27,0	27,0	(0.0)	5.0/18.0	
İzlanda	24,5	24,5	25,5	25,5	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0		0.0/11.0	
İrlanda	21,0	21,0	21,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	(21)	23,0	0.0/4.8/9.0/13.5	
İsrail	17,0	15,5	16,0	18,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0		0	
İtalya	20,0	20,0	20,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	(0.0)	4.0/5.0/10.0	
Japonya	5,0	5,0	5,0	5,0	8,0	8,0	8,0	10,0	10,0	10,0		8	
Kore	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0		0	
Letonya	18,0	18,0	22,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	(0.0)	5.0/12.0	
Litvanya	18,0	18,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0		5.0/9.0	
Lüksemburg	15,0	15,0	15,0	15,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0		3.0/8.0/14.0	
Meksika	15,0	15,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0		0	
Hollanda	19,0	19,0	19,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0		9	
Yeni Zelanda	12,5	12,5	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0		0	
Norveç	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0		0.0/12.0/15.0	
Polonya	22,0	22,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0		5.0/8.0	
Portekiz	19,0	21,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0		6.0/13.0	
Slovak Cum.	19,0	19,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0		10	
Slovenya	20,0	20,0	20,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0		5.0/9.5	
İspanya	16,0	16,0	18,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	(0.0)	4.0/10.0	
İsveç	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0		0.0/6.0/12.0	
İsviçre	7,6	7,6	8,0	8,0	8,0	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7		0.0/2.5/3.7	
Türkiye	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0		1.0/8.0	
Birleşik Krallık	17,5	17,5	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0		0.0/5.0	
OECD ortalama	17,8	17,7	18,6	19,1	19,3	19,3	19,1	19,2	19,2	19,2			

Kaynak: OECD, 2022, s. 74-75.